

УДК 796.03:796.093.008

Приходько В.В., Дзюбенко М.І.

ФАКТОР ВОЛОНТЕРСТВА У ПРОЦЕСАХ РЕФОРМУВАННЯ СПОРТУ В УКРАЇНІ

У статті виконане обґрунтування потреби прилучення волонтерів до реформи спорту в Україні. Доведено, що залучення волонтерів є важливою умовою успіху реформи. Однак, по-перше, волонтери повинні мати важливі особистісні якості. По-друге, мати компетентності зі сфери спорту, без яких реформа спорту неможлива. По-третє, їм потрібно надати правничко-методичне забезпечення відповідно до міжнародних законодавчих актів, що визначають розвиток спорту в сучасному глобалізованому світі. Очевидно, також, що вони мають отримувати підтримку як від державних службовців сфери спорту, так і керівників і фахівців федерації України з видів спорту.

Ключові слова: волонтерство, реформа спорту, правничко-методичне забезпечення реформи спорту.

Постановка проблеми. Склалося враження, і автори будуть раді, якщо їх наступне твердження є помилковим, що у Міністерстві молоді та спорту України реформування спорту (не плутати з "ремонтom"), ще не розпочате. Це тим більш прикро, адже міжолімпійський цикл складає усього лише 47 місяців (12 з них, з огляду на Олімпіаду в Токіо, марно втрачені), за які, визнаючи невдачі наших олімпійців у Ріо-де-Жанейро, було потрібно виправляти раніше припущені помилки шляхом реформування системи підготовки спортсменів.

Може виникнути питання, а чи настільки вже критичним є відставання наших спортсменів і чи насправді потрібні реформи сучасному українському спорту? Може, дійсно, щось підправити і покращити, або "підремонтувати"? Подаємо декілька посилань відносно відповіді на це вкрай важливе питання.

Нагадаємо, що за підсумками Олімпіади у Ріо з 206 українських атлетів, які увійшли до складу збірних команд, завоювали лише 2 золоті нагороди. До прикладу, представники Угорщини, а це країна з населенням менше як 10 млн., здобули 8 золотих медалей. Наведемо ще один наочний факт. У нашому Національному університеті фізичного виховання і спорту існує галерея з фотопортретами усіх студентів цього знаного вишу, які стали олімпійськими чемпіонами. Так ось, якщо підрахувати, скільки золотих медалей завойовано ними на кожній з літніх олімпіад у часи СРСР і за роки незалежності, то цифри будуть такими: відповідно 6,4 і 1,3 умовні золоті нагороди (або тільки 20,3 %).

Очевидно, глибока реформа нашого спорту неминуча, але насправді вона ще не розпочиналася (адже хоч якась інформація про спрямування і характер реформ відсутня не лише у громадян країни, але й в експертному середовищі). Однак, з огляду на те, як були "примушені" до реформ керівники окремих міністерств, приміром, такого закритого і консервативного, яким ми знали Міністерство оборони України, можна стверджувати про визначальну роль небайдужих і діяльних, патріотичних і здатних до ризику гарно освічених громадян, якими тут себе проявили волонтери у період 2014-2016 рр.

Вважаємо, за цим прецедентом, що і реформа спорту в Україні потребує прилучення зацікавлених і діяльних, креативних та настирливих волонтерів.

Аналіз публікацій. Те, як має бути влаштований у нас сучасний спорт залежить не тільки від думки того чи іншого науковця або спортивного менеджера, чому й присвячується аналіз публікацій, але визначається діючою міжнародною законодавчою базою. Так як Україна взяла курс на різнопланову і беззастережну євроінтеграцію, ми не можемо оминати зміст цієї законодавчої і нормативної бази, а держслужбовці і волонтери повинні її дотримуватись.

Це Міжнародна Хартія фізичного виховання та спорту, прийнята у Парижі 21 листопада 1978 р. [1]; Міжнародна Конвенція проти апартеїду у спорті, прийнята та відкрита до підписання та ратифікації резолюцією 40/64 Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1985 р. [1]; Міжнародна Конвенція ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті від 18 листопада 2005 р. [1].

Це, також, декларації та резолюції, зокрема Резолюція 55/2. Декларація тисячоліття ООН, ухвалена Генеральною Асамблеєю 8 вересня 2000 р. [1]; Резолюція 61/10. Спорт як засіб сприяння вихованню, здоров'ю, розвитку та миру, ухвалена Генеральною асамблеєю ООН 3 листопада 2006 р. [1]; Резолюція 62/4. Встановлення миру й побудова кращого життя на планеті за допомогою спорту та втілення олімпійських ідеалів [1].

Існує, одночасно, широкий пакет документів, прийнятих європейськими інституціями. Так, документи Ради Європи: Європейська Хартія "Спорт для всіх", у якій визначені принципи політики спорту для (1975 р., Брюссель); Рекомендація № R(84)19 про "Про європейську хартію проти допінгу у спорті" від 25 вересня 1984 р.; Європейська Конвенція про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів від 19 серпня 1985 р.; Рекомендація № R(86)18 про європейську хартію "Спорт для всіх: інваліди", прийнята Комітетом міністрів 4 грудня 1986 р.; Антидопінгова Конвенція (з додатковим протоколом), затверджена державами – членами Ради Європи 16 листопада 1989 р.; Рекомендація № R(92)13 REV Про переглянуту європейську спортивну Хартію, прийнята Комітетом міністрів 24 вересня 1992 р. та ряд інших.

Існує й національна законодавча база, яка спрямовує розвиток фізичної культури і спорту в Україні [3, 7], крім того, укладені міждержавні угоди, які надають додаткового імпульсу поступу у фізичній культурі і спорті [2, 4, 5, 6].

Ціль дослідження полягає в тому, щоб визначити роль волонтерства у процесах реформування спорту, а також виділити в існуючій міжнародній законодавчій базі вузлові положення, з урахуванням котрих має розгорнутись волонтерський рух, як один з важливих факторів реформи спорту в Україні.

Методи дослідження: вивчення документів, абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, ідеалізація та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Залучення волонтерів є важливим не для допомоги фахівцям фізичної культури і спорту у здійсненні їх повсякденної діяльності, а саме для стимулювання державних службовців до пришвидшення реформ у вітчизняному спорті, які у нас безпідставно і суттєво затримуються.

Для того, аби втручання волонтерів у справу реформи спорту було не тільки бажаним, але й результативним, волонтерів мають відрізнити важливі *особистісні якості*. Виділимо, у першу чергу такі непересічні якості особи як: гостре бажання прислужитись своїй батьківщині власною енергією та завзяттям; високу працездатність в умовах невизначеності потрібних дій і, навіть, можливого супротиву з боку частини держслужбовців; здатність брати відповідальність за зміст та якість підготовлених ними проектів управлінських рішень; високі вольові якості, важливі на шляху впровадження інновацій тощо. В ситуації, що склалась, можна лише уповати на те, що волонтери з цими непересічними якостями в Україні існують і ладні прилучитись до реформи.

На друге місце поставимо потребу наявності у них *знань і позитивного власного досвіду*, який міг бути накопиченим як через різноманітну попередню діяльність у спорті, так і шляхом багаторічних результативних занять спортом. Адже без відповідних компетентностей, "на одному бажанні", обґрунтувати, підготувати і провести відповідні перетворення для переведення системи спорту від колишньої адміністративно-командної до ринкової моделі неможливо.

Третє, і цьому можна посприяти "зі сторони", це *правницько-методичне забезпечення* волонтерської діяльності щодо реформи спорту. Вважаємо, його можна створити шляхом виділення в наявній міжнародній законодавчій і нормативній базі тих вузлових положень, з огляду на які має розгорнутись волонтерський реформаторський рух, котрий є не лише бажаним, але який, що вже підтверджено в інших сегментах життя України, має виступати суттєвим фактором реформи спорту, на що, власне, й спрямоване наше дослідження.

Очевидно, також, що важливою умовою ефективності участі волонтерів у реформі сфери спорту, є *всіляке сприяння їхній діяльності* з боку команди Минмолодьспорту, керівництва національних та інших федерацій України.

Далі. У резолюції ООН 55/2 про Декларацію тисячоліття написано, і в Україні має бути взяте до уваги: "Ми визнаємо, що країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою стикаються з особливими труднощами... Тому лише за допомогою широкомасштабних і сталих зусиль із формування спільного майбутнього... глобалізація (у цих країнах – *авт.*) зможе набути повністю всеохоплюючого та справедливого характеру" [1, с. 51].

У Європейській Хартії "Спорт для всіх" зазначено: "З огляду на те, що спорт є важливим фактором людського розвитку (потрібно) надавати відповідну допомогу з державних фондів. Спорт як один із аспектів соціально-культурного розвитку повинен бути пов'язаний з іншими сферами політики та планування на місцевому, регіональному та національному рівнях, такими, як освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, планування міст та сіл, охорона природи, мистецтво та дозвілля. Кожен уряд стимулює постійну та ефективну співпрацю між органами державної влади та добровільними

організаціями та заохочує створення національного механізму для розвитку та координації спорту" [1, с. 69].

У додатку до Рекомендації R(92)13rev Європейської спортивної Хартії записано, слід зробити доступними ресурси з централізованих, регіональних та локальних фондів з метою виконання завдань та цілей цієї Хартії. Потрібно заохочувати надання державної та приватної фінансової допомоги спорту, а також власні внески спортивного сектору у свій подальший розвиток [1, с.112].

У європейському "Кодексі сталого розвитку спорту: партнерство між сферами спорту і охорони довкілля", прийнятому Комітетом міністрів на 720-му засіданні заступників міністрів 13 вересня 2000 р., вказано: "Цей Кодекс зосереджується на трьох секторах, що несуть основну відповідальність:

– політичному секторі, що складається з груп та людей, які займаються проблемами стратегічних виборів, законодавства, цінностей та питань, що лежать в їх основі. Цей сектор включає уряди та міжнародні організації;

– секторі спортивної практики, що складається зі спортивних організацій та федерацій, які приймають участь у плануванні та будівництві спортивної інфраструктури, задіяні в освітньому секторі та ті, що займаються спортивним туризмом і виробництвом спортивних товарів. Ця група охоплює весь спектр від великих міжнародних та національних спортивних федерацій до спортивних клубів на місцевому рівні та окремих спортсменів і спортсменок;

– науковому секторі, що охоплює інституції, групи та окремих осіб, які займаються науковими дослідженнями, збиранням та оцінкою даних і поширенням інформації" [1, с. 114]

"...Фізичне виховання та спорт не мають обмежуватись лише покращенням фізичних кондицій та здоров'я, але сприяти повному і гармонійному розвитку людини" [1, с. 12]. Нарешті: "Волонтери, за умови їх належної підготовки та нагляду (за їх діяльністю), можуть зробити неоціненний внесок у всеосяжний розвиток спорту... Підготовлений таким чином персонал повинен бути наділений статусом, відповідним здійснюванню ним функцій" [1, с. 14-15].

Скажемо про ще одне вузлове положення Міжнародної Хартії фізичного виховання та спорту, яке має спрямовувати зусилля волонтерів різних громад, а саме: "Важливе значення має включення до планів міського будівництва та сільського благоустрою положень, що враховують довгострокові потреби у спорудах, устаткуванні та інвентарі, необхідних для фізичного виховання та спорту з урахуванням можливостей природного середовища" [1, с. 15].

Наукові дослідження, соціальні наслідки яких не повинні ігноруватися, мають бути зорієнтованими на недопущення їх неналежного застосування до сфери фізичного виховання та спорту [1, с. 15]. При цьому, збір, надання і розповсюдження інформації та документації з фізичного виховання та спорту є першочерговим завданням, як, зокрема, і розповсюдження інформації про результати досліджень та оцінок програм, експериментів і заходів [1, с. 17].

Отже, у статті, в основному, сформований тезаурус положень, з огляду на які має і розгортатись волонтерство під час реформи спорту в Україні.

Висновки

1. Як свідчить досвід сучасної України, та чи інша сфера суспільного життя разом з її відповідними керівними державними інституціями, і спорт не є виключенням, сама реформуватись не може. Ба навіть "консервує" себе від назрілих трансформацій. У ході розвитку сучасної України доведено, що важливою умовою реформ у даних умовах виступає прилучення волонтерів, а саме зацікавлених у змінах експертів, які не працювали у цих міністерствах і органах місцевої влади, однак несуть і впроваджують, разом з фахівцями, нові ідеї та енергію, потрібні для підготовки і проведення назрілих інновацій.

2. У статті виділені вимоги, яким повинні відповідати волонтери. Це, перед за все, високі особисті якості, як визначальна умова впливу на сферу, що реформується, наявність власного досвіду та компетентностей, обґрунтована також потреба у правничко-методичному забезпеченні діяльності волонтерів.

3. Заступаючи до підготовки та проведення реформ, волонтерам важливо знати правовий режим розвитку спорту у сучасному глобалізованому світі, визначений в існуючій міжнародній законодавчій базі. Достатній за обсягом тезаурус такого діючого правового режиму був презентований у даній статті.

Перспектива подальших досліджень визначається потребою вивчення позитивних прикладів і особливостей діяльності волонтерів, накопичених у спорті та інших сегментах суспільного життя України і розвинених країн світу.

Використані джерела

1. Міжнародно-правові акти у сфері спорту (до Євро-2012) / Заг. ред. В. М. Литвина. – К.: Парламентське вид-во, 2011. – 600 с.
2. Протокол про співробітництво в галузі спорту між Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту і Міністерством здоров'я і спорту, Державним Секретаріатом у справах спорту Французької республіки на 2009-2012 роки // Офіційний вісник України від 14.09.2009. – 2009. – № 68. – С. 135. – Ст. 2371.
3. Про фізичну культуру і спорт // Відомості Верховної Ради України від 05.04.1994. – 1994. – № 14. – Ст. 80.
4. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво під час організації фінального турніру Чемпіонату Європи з футболу УЄФА Євро 2012 // Офіційний вісник України від 15.09.2008. – 2008. – № 67. – С. 111. – Ст. 2251.
5. Угода між Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту і Міністерством туризму та спорту Республіки Казахстан про співробітництво в галузі фізичної культури і спорту // Офіційний вісник України від 18.10.2010. – 2010. – № 77. – С. 141. – Ст. 2744.
6. Угода про співробітництво в галузі спорту між Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту і Головним управлінням спорту Китайської Народної Республіки // Офіційний вісник України від 24.10.2008. – 2008. – № 78. – С. 251. – Ст. 2648.
7. Указ Президента України "Про державну підтримку розвитку фізичної культури і спорту в Україні" від 22.06.1994 № 334/94 // Голос України від 29.06.1994. – № 121.

Prikhodko V., Dzubenko M.

**VOLUNTEERING FACTOR
IN SPORT PROFESSIONAL PROCESSES
IN UKRAINE**

The article provides substantiation of the need for volunteers to participate in the reform of sport in Ukraine. It is proved that volunteer involvement is an important condition for such a reform. Meanwhile, firstly, volunteers should have important personal qualities at the same time. Second, to have competence in the field of sports, without which sport reform is impossible. Thirdly, they need to provide legal and methodological support in accordance with international legislative acts that determine the development of sport in a modern globalized world. Obviously, they also need to receive support from both civil servants in the sports sector and sports federations of Ukraine.

According to the experience of modern Ukraine, one or another sphere of public life, together with the relevant state institutions, and sports is not an exception, can not reform itself.

Key words: *volunteering, sport reform, legal and methodological support for sports reform.*

Стаття надійшла до редакції 16.08.2017